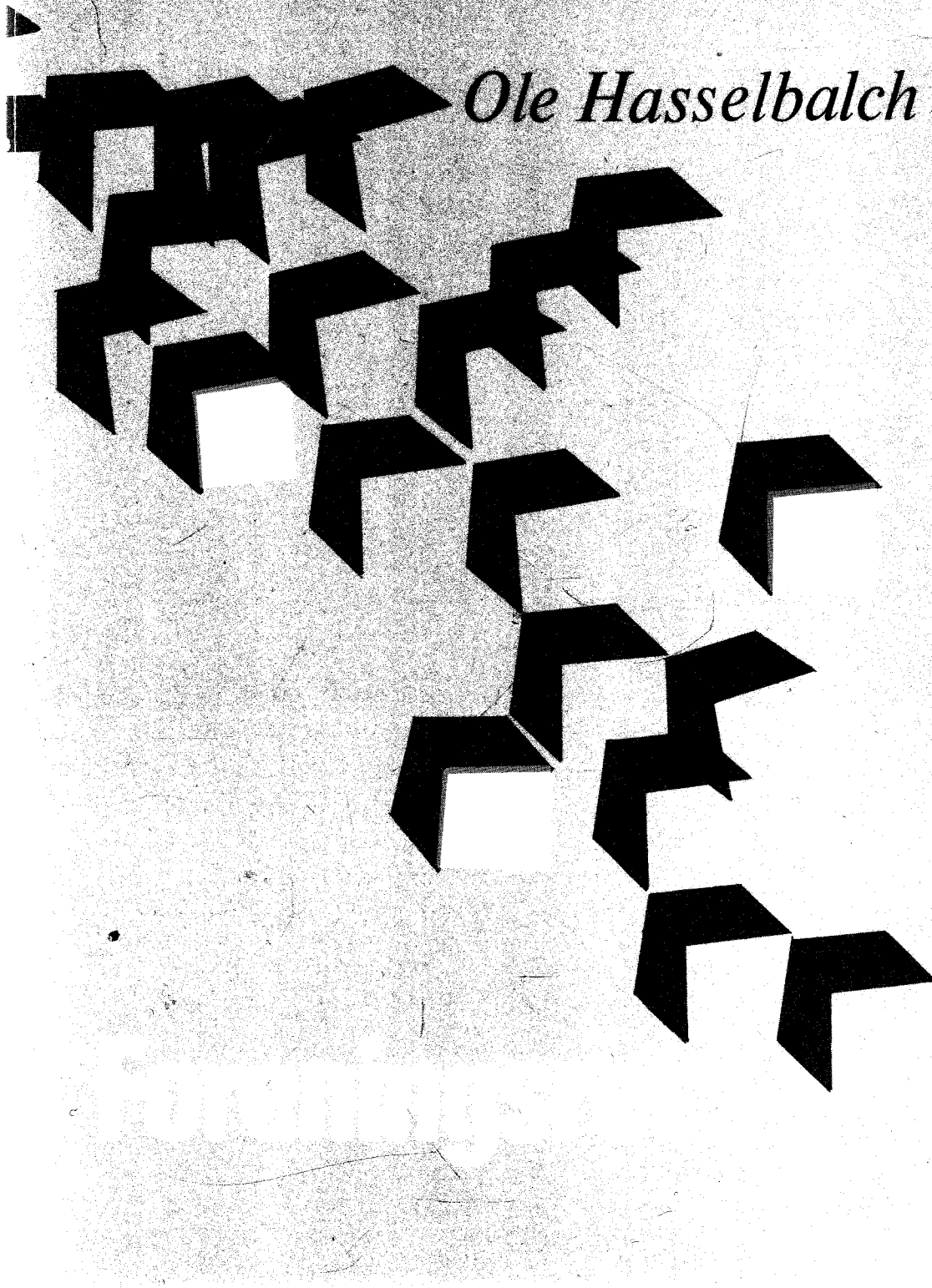

Ole Hasselbalch

FORENINGSRET

© Jurist- og Økonomforbundets Forlag 1983

Bogen er sat med Times og trykt i
Gullanders Bogtrykkeri a-s, Skjern

Omslaget er tilrettelagt af
Knud Berthelsen

ISBN 87-574-3420-4

Indholdsfortegnelse

Forord	9
<i>Afsnit I: Introduktion til foreningsretten</i>	11
1. Det organiserede samvirke i dansk ret	12
2. Fremstillingens genstand – den ideelle forening	19
3. Foreningsrettens kilder	24
4. Appendix: Organisationer og samfund	31
A. Generelt	31
B. Foreningsfriheden	36
C. Beskyttelsen af udenforstående	40
<i>Afsnit II: Foreningens etablering, forandring og ophør</i>	43
1. Stiftelsen	44
2. Ændringer i foreningsforholdet	49
3. Foreningens opløsning	61
<i>Afsnit III: Medlemsforholdet</i>	66
1. Etablering af medlemsforhold	67
A. Normaltilfældene	67
B. Retskrav på optagelse?	69
a. Generelt	69
b. Den væsentlige interesse i optagelse	72
c. De gyldige optagelsesbetingelser	79
C. Pligtmæssigt medlemskab	87
2. Medlemskabets opløsning	89
A. Udmeldelse	89
B. Eksklusion	93
<i>Afsnit IV: Foreningsorganer og styringsfunktioner</i>	105
1. Alment	106
2. Den højeste foreningsmyndighed: Generalforsamlingen	109

A. Generalforsamlingens etablering – indkaldelsen	110
B. Gennemførelsen – den formelle ramme for forhandlingerne – medlemsrettigheder på generalforsamlingen	112
a. Forhandlingernes ledelse: Dirigenthvervet	112
b. Medlemsrettighederne	115
c. Den formelle beslutningstagen	119
d. De enkelte dagsordenspunkter	120
C. Generalforsamlingens kompetence – den formelle minoritetsbeskyttelse	121
D. Mangelfulde generalforsamlingsbeslutninger	125
3. Den daglige ledelse	128
A. Bestyrelsen	129
a. Valg og konstituering m.v.	129
b. Bestyrelsens arbejde – beslutningsprocessen	131
c. Bestyrelsens kompetence	133
B. Den ansatte stab	136
4. Revision og kontrol	137
<i>Afsnit V: Medlemsvilkårene</i>	<i>140</i>
1. Medlemmernes pligter	141
2. Medlemsrettigheder	147
3. Foreningsdispositioner kontra enkeltmedlemmets ret – vilkårsændringer og materiel minoritetsbeskyttelse	150
A. Foreningsvedtægten som værn	152
B. De af foreningsaftalen uafhængige retskrav	156
C. Almene retshensyn	157
<i>Afsnit VI: Forholdet udadtil</i>	<i>161</i>
1. Hæftelsen for aftaler med foreningen – dennes retsevne .	162
2. Tegningsfuldmagten	164
3. Foreningen som part i retssager	169
4. Freds- og æreskrænkelser i relation til foreninger – beskyttelsen af navn og kendetegn	171
5. Særlige forpligtelser i henhold til lovgivningen	173
A. Offentlige aktiviteter underkastet restriktioner	173
B. Foreningens skattemæssige stilling	177
C. Forsikringspligten	179

<i>Afsnit VII: Ansvar</i>	<i>181</i>
I. Erstatningsansvaret	182
A. Foreningens ansvar	182
B. Foreningsorganernes personlige ansvar	186
a. Foreningsledelsen	187
b. Medlemmerne, revisorerne og foreningsfunktionærerne	196
II. Strafansvaret	197
<i>Afsnit VIII: Afgørelse af stridigheder</i>	<i>199</i>
I. Voldgiftsaftaler i foreningsforhold	203
II. Næststyrets grænser	208
III. Oversigt: Domstolenes kompetence i foreningstvister . .	215
<i>Afsnit IX: Sammenkædede foreningsstrukturer</i>	<i>217</i>
<i>Sammenfatning</i>	<i>224</i>
<i>Bilag</i>	<i>231</i>
I. Eksempler	231
Tegningsliste	232
Protokol fra konstituerende generalforsamling	233
En foreningsvedtægt	234
Indkaldelse til ordinær generalforsamling	238
Generalforsamlingsreferat	239
Bestyrelsens forretningsorden	240
Bestyrelsesreferat	241
Stemmefuldmagt	242
Revisionsberetning	243
II. Lovgivning om foreningsforhold	244
Uddrag: Grundloven	244
Lov om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold	244
Lov om forenings-registeret	245
Bekendtgørelse til samme	245
Uddrag: Finske lov om foreninger	248
Uddrag: Svenske lov om økonomiske foreninger	255
<i>Litteraturliste</i>	<i>263</i>
<i>Emneregister</i>	<i>269</i>

Forkortelser

- HRT: Højesteretstidende
J: Juristen (domssamling)
LoR: Lov og Rett
ND: Nordisk Domssamling
NJA: Nytt juridiskt Arkiv, afd. I
NRt: Norsk Retstidende
SHT: Sø- og Handelsretstidende
Sjt: Svensk Juristtidning
TfR: Tidsskrift for Rettsvitenskap
U: Ugeskrift for Retsvæsen
VLT: Vestre Landsretstidende
ØLT: Østre Landsretstidende (i Juridisk Tidsskrift)

Forord

»Foreningsret« indeholder en beskrivelse af de regler, der omgælder de såkaldt ideelle foreninger, d.v.s. foreninger og organisationer, der virker til opnåelse af ideelle mål og ikke (som f.eks. de traditionelle andelsforeninger) for tilvejebringelsen af økonomisk gevinst. Fremstillingen er koncentreret om de retsregler, der får foreningen til at fremstå som juridisk person med egen identitet, d.v.s. principperne for den interne organisation og styring og for denne juridiske persons optræden i forhold til omverdenen. I en vis udstrækning er samtidig forholdet til offentligretlig lovgivning, som kan blive aktuel i foreningens daglige virke, blevet berørt. Denne lovgivning ligger imidlertid uden for fremstillingens naturlige område, og redegørelsen er derfor ret løselig på disse punkter. Det samme gælder redegørelsen for retsproblemer, som mest naturligt hører hjemme i en anden sammenhæng, f.eks. forskellige spørgsmål af immaterialretlig art.

Bogen er skrevet for at lukke den lakune i den retsvidenskabelige litteratur, som gradvis har udviklet sig, efterhånden som tiden er gået, siden Poul Meyers bog »Dansk Foreningsret« udkom i 1950. Den arbejdsmetode, som bærer fremstillingen såvel som hele indfaldsvinklen på stoffet, afviger imidlertid fra Poul Meyers. Især er der søgt draget fordel af den omstændighed, at der inden for dette felt hersker en meget høj grad af skandinavisk retsenhed. De opstillede antagelser hviler således i stor udstrækning på gennemgang af materiale fra de øvrige nordiske lande.

Fremstillingen sigter fortrinsvis på at dække praktikernes behov. Af den grund er mere omfattende teoretiske diskussioner, der kan sløre oversigten over det fremlagte, så vidt muligt undgået. Løsninger, der umiddelbart forekommer rigtige på en sådan måde, at de så at sige bærer sig selv, er følgelig ej heller refereret med detaljerede henvisninger til andre forfattere, selv om noget sådant jævn-

Forord

lig har været fristende inden for et felt, der som foreningsretten i så væsentlig grad fremstår uden støtte i lovgivning. Derimod er i indledningen til de enkelte afsnit/underafsnit medtaget henvisninger til den almindelige litteratur på området. Denne bør ofte suppleres med de synspunkter, der er fremkommet i anmeldelser af de refererede værker. Disse anmeldelser er nævnt i litteraturlisten bagest i bogen. I de litteraturhenvisninger, som gives i de enkelte afsnit, er ofte medtaget fremstillinger fra tilgrænsende retsområder, som dog kan være til en vis nytte. Afgrænsningen af, hvad der i så henseende er medtaget, har i sagens natur været temmelig skønsmæssig. Hvor en fremstilling har omfattet flere samvirkeformer, er der i reglen kun henvist til de dele, der vedrører ideelle foreninger.

Af hensyn til overskueligheden er enkeltafgørelserne i øvrigt i reglen ikke detailbehandlede, men vægten ligger tværtimod på forsøget på at udfælde de »statistiske« tendenser, som afspejler sig i afgørelsesmaterialet. Heller ikke alle trykte afgørelser på området er refereret, men kun de mere centrale. Sidstnævnte skal bl.a. ses i sammenhæng med, at den retspraksis, der er den væsentligste kilde for foreningsretten, har været i udvikling på en måde, som må siges at have gjort en del ældre afgørelser forældede.

Danske love er refereret i den skikkelse, hvori de foreligger på grundlag af Topsøe-Jensens Lovregister for 1981; Aktieselskabsloven dog i den form, hvori den findes udgivet i Schultz Lovbibliotek, 3. udg., 1. oplag, oktober 1982. En del af de nyttiggjorte skandinaviske lovbestemmelser er medtaget i bilagsform.

For venlig hjælp undervejs takker jeg især landsretssagfører H. G. Carlsen, København, professor Niklas Bruun, Helsingfors, førsteamanuensis Stein Evju, Oslo, docent Carl Hemström, Uppsala, og juridisk ombudsmand Risto Rusama, Helsingfors.

En særlig tak bringes til Stockholms Universitets Juridiske Fakultet, som har afgivet den u håndgribelige, men for videnskabelig virksomhed afgørende støtte, som ligger i et inspirerende forskningsmiljø. Uden den forbindelse til dette miljø, som fakultetet har åbnet, er det tvivlsomt, om »Foreningsret« var blevet skrevet.

Humblebæk i oktober 1982.

Ole Hasselbalch.

Afsnit I: Introduktion til foreningsretten

1. *Det danske samfund er præget af organiserede samvirker i mange forskellige former. Disse er naturgroede og flyder ofte – også retligt set – over hinanden. Ingen generel lovgivning dækker dette felt, men en række speciallove kendes.*

2. *Der er heller ingen forudgiven systematik, som tilsiger, hvilke samvirkeformer der bør samles op i en beskrivelse af dansk foreningsret. Der lader sig imidlertid opstille visse fælles kriterier for, hvad der kendetegner den sædvanlige, ideelle forening. Det foreningsbegreb, som lader sig stille op med udgangspunkt heri, kan tjene som hvilepunkt for tanken og som grundlag for udskillelse af en række retsproblemer, der naturligt skildres i sammenhæng. Men det er vigtigt at huske, at dette begreb ikke uden videre er et holdbart afgrænsningsgrundlag i alle de relationer, hvor en afgrænsning er nødvendig.*

3. *Foreningsrettens kilder er især foreningsvedtægten, foreningens praksis og det sædvanlige i foreningsforhold. I denne forbindelse kan lovregler fra andre områder i en vis udstrækning anvendes. Ofte henvises tillige til forholdets natur og almindelige retsgrundsætninger. Sådanne henvisninger dækker oftest aftale- og fuldmagtskonstruktioner samt overvejelser over foreningsformålets betydning og over kollektivitetstanken. Hertil kommer almene retssikkerhedsbetragtninger og overvejelser over, hvad den offentlige interesse tilsiger.*

4. *Organisationerne har indplaceret sig i en samfundsrolle, hvis konsekvenser behøver overvejelse.*

A. *Foreningsfriheden er i formel, men ikke materiel henseende beskyttet over for statsmagten gennem grundlovens § 78. I forholdet til private foreligger derimod ingen almen beskyttelse af bredere karakter ud over den, almindelige retsgrundsætninger tilsiger.*

B. *Generelt set nyder borgerne ingen beskyttelse af deres eventuelle interesse i at holde sig fri af organisationerne. En sådan beskyttelse følger dog undertiden af specielle regelsæt.*